

ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ အသွင်ကွဲစကား^၁များကို လူမှုဗေဒသိယာ^၂အမြင်ဖြင့် လေ့လာခြင်း

အေးမိအောင်^{*}

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် နေ့စဉ်သုံး အများသုံး မြန်မာဘာသာစကားနှင့် အသွင်ကွဲပြား
နေသော ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ အသွင်ကွဲစကားများကို လူမှုဘာသာဗေဒ^၃
ရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင်
ဗန်းမော်ဒေသတွင်း တစ်မူထူးခြားသည့် အသွင်ကွဲစကားများနှင့် အိမ်ထောင်မှု
ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ ဆွေမျိုးစပ်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ လူမှုအခြေအနေပြ
ဝေါဟာရများကို ဆန်းစစ်လေ့လာတင်ပြထားပြီး ယင်းသို့ လေ့လာမှုကြောင့်
မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ဒေသတွင်းလူမျိုးချင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုကို ဖော်ဆောင်
နေကြောင်း သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

**သော့ချက်ဝေါဟာရများ - ဗန်းမော်ခရိုင်၊ အသွင်ကွဲစကားများ၊ အိမ်ထောင်မှု
ဆိုင်ရာဝေါဟာရများ၊ ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများ၊
လူမှုအခြေအနေပြဝေါဟာရများ။**

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ အသွင်ကွဲစကားများကို လူမှုဘာသာဗေဒ
ရှုထောင့်မှ လေ့လာထားသော စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။

စံမြန်မာဘာသာစကား (အများသုံးမြန်မာဘာသာစကား)နှင့် ကွဲပြားနေသော
ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်း ပြောဆိုသုံးစွဲသည့် လေသံနှင့် စကားသုံးဝေါဟာရများမှာ
စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ကချင်၊ ဗမာ၊ ရှမ်း လူမျိုးတို့ ပေါင်းစုနေထိုင်ပြီး
အခြားတိုင်းခြားသားများလည်း နေထိုင်ကြရာ နယ်စပ်မြို့ ဖြစ်သည့် အလျောက်
စကားသံချင်း စကားလုံးဝေါဟာရချင်းလည်း ရောယှက်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။
ယင်းသို့ လူမျိုးချင်းရောယှက်သည့် အခြေအနေတွင် စံမြန်မာဘာသာစကား (အများသုံး
မြန်မာစကား)ကို ကြားခံဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြုဆက်သွယ်ကြပါသည်။

^၁ register
^၂ sociolect
^၃ sociolinguistics
^{*} ဒေါက်တာ၊ ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာပေနှင့် ဗန်းမော်တက္ကသိုလ်

လူမျိုးချင်း ရောယှက်ခြင်း၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ပွင့်လင်းသည့် ဒေသ ဖြစ်သော်လည်း တောတောင်ထူထပ်သည့် ဒေသဖြစ်ခြင်း၊ မြန်မာပြည် အစွန်အဖျား ဖြစ်ခြင်း ဘာသာစကား အတားအဆီးများလည်း ရှိတန်သလောက်ရှိပြီး ယင်းသို့ ရှိသော်လည်း ဒေသတွင်း သုံးစွဲသော မြန်မာစကားဝေါဟာရများလည်း ကျန်ရှိနေဆဲ၊ ထိန်းသိမ်းထားဆဲ၊ တွင်တွင်သုံးနေဆဲ ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဤစာတမ်းသည် ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်း သုံးစွဲသော ဝေါဟာရအချို့နှင့် လူမှုစလေ့ဆိုင်ရာ၊ လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အခြေအနေ ကွဲပြားသည့်အလျောက် ကွဲပြားစွာ အသုံးပြုသည့် ဝေါဟာရများ၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုအရ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည့် ဝေါဟာရ များကို လူတွေ့စစ်ဆေးမေးမြန်း တင်ပြထားပါသည်။

နောင်အခါ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆက်လက်လေ့လာပါက မြန်မာပြည် အရှေ့မြောက် အစွန်အဖျားတွင်ရှိသော ဗန်းမော်ခရိုင်ဒေသ၏ ဒေသသုံးဝေါဟာရများ၊ လူမှုသုံးဝေါဟာရများကို ထိန်းသိမ်းမှတ်တမ်းတင်နိုင်ပြီး ယနေ့ထက်တိုင် ရှိနေသည့် လူမှုစလေ့၊ ရိုးရာစလေ့ ချစ်စရာစလေ့များကို ဖော်ကျူးနေသည့် ဝေါဟာရလေသံ များကို ထိန်းသိမ်းမှတ်တမ်းတင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသချင်း တိုင်းရင်းသားချင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုကို ပိုမိုဖော်ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ အသွင်ကွဲစကားများကို လူမှုဒေသီယအမြင်ဖြင့် လေ့လာခြင်း

ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ အသွင်ကွဲစကားများကို လူမှုဒေသီယအမြင်ဖြင့် လေ့လာရာ၌ ဗန်းမော်ခရိုင်၏ တည်နေရာကို အကျဉ်းမျှ မိတ်ဆက်တင်ပြပြီး အသွင်ကွဲစကားဟူသည်၊ ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ အသွင်ကွဲစကားများဟူ၍ ပိုင်းခြား လေ့လာတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ၁။ ဗန်းမော်မြို့၏ တည်နေရာ

ဗန်းမော်မြို့သည် ကချင်ပြည်နယ်၏ ဒုတိယမြို့တော်ဖြစ်ပြီး ဧရာဝတီမြစ်နှင့် တာပီန်မြစ်ဆုံရာ ဧရာဝတီမြစ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိပါသည်။ ဗန်းမော် ခရိုင်သည် ကချင်ပြည်နယ် မြစ်ကြီးနားမြို့၏ တောင်ဘက် ၁၈၆ ကီလိုမီတာအကွာ (၁၁၆ မိုင်)တွင် တည်ရှိပြီး မြောက်ဘက်တွင် ပိုင်းမော်မြို့နယ်၊ အရှေ့ဘက်တွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ တောင်ဘက်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် အနောက်ဘက်တွင် စစ်ကိုင်းတိုင်းတို့ တည်ရှိပါသည်။

ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိပြီး တရုတ်ပြည်နယ် ယူနန်စီရင်စုနယ်မြေ နှင့် ထိစပ်နေသော နယ်နိမိတ်မှ ၆၅ကီလိုမီတာ (မိုင်၄၀)အတွင်း တည်ရှိနေသော မြို့လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဗန်းမော်ခရိုင်တွင် ဗန်းမော်မြို့၊ မန်စီမြို့၊ မိုးမောက်မြို့နှင့် ရွှေကူမြို့တို့ ပါဝင်ပြီး အဓိကမြို့တော်မှာ ဗန်းမော်မြို့ ဖြစ်ပါသည်။

‘ဗန်းမော်’ ဟူသော အမည်သည် ‘မန်းမော်’ ဟူသော ရှမ်းဘာသာစကားမှ ဆင်းသက်လာပြီး ‘အိုးလုပ်သောရွာ’ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။ ဗန်းမော်မြို့သည် ကချင်ပြည်နယ်၊ ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်း ပါဝင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ မြောက်ဘက်ပိုင်း၊ ကချင်ပြည်နယ်၏ တောင်ပိုင်းတွင် တည်ရှိပါသည်။ ဧရိယာ စတုရန်းမိုင်ပေါင်း (၇၅၉.၀၀)မိုင်ကျယ်ဝန်းသော မြို့တစ်မြို့ဖြစ်ပါသည်။ အရှေ့ဘက်တွင် ‘မိုးမောက် မြို့နယ်’၊ အနောက်ဘက်တွင် ‘ရွှေကူမြို့နယ်’၊ တောင်ဘက်တွင် ‘မန်စီမြို့နယ်’၊ မြောက်ဘက်တွင် ‘ပိုင်းမော်မြို့နယ်’တို့ ဝန်းရံတည်ရှိသော မြို့လည်း ဖြစ်ပါသည်။

ဗန်းမော်မြို့သည် တောင်ပေါ်မြို့ဖြစ်ပြီး လမ်းပန်းဆက်သွယ်မှုအနေဖြင့် လေယာဉ်၊ မော်တော်ကား၊ သင်္ဘော စသည့်ယာဉ်များဖြင့် သွားလာနိုင်သည်။

လယ်ယာလုပ်ငန်းကို အဓိကထား၍ လုပ်ဆောင်ကြပြီး ကုန်သွယ်မှုဖြင့် အသက်မွေးသူများ၊ ရုံးဝန်ထမ်းများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများနှင့် သာမန်လက်လုပ်လက်စား များလည်း ရှိပါသည်။

ဗန်းမော်ဒေသတွင် ဗမာလူမျိုး၊ ရှမ်းလူမျိုး၊ ကချင်လူမျိုးများ စုပေါင်းနေထိုင် ကြပါသည်။ ဗန်းမော်ဒေသနေ ရှမ်းတိုင်းရင်းသား၊ ဗမာတိုင်းရင်းသား၊ ရှမ်းဗမာ တိုင်းရင်းသားများသည် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာကို ကိုးကွယ်ကြပြီး ကချင်တိုင်းရင်းသား တို့ကမူ ခရစ်ယာန်ဘာသာကို အများဆုံး ကိုးကွယ်ကြပါသည်။

၁။ ၂။ အသွင်ကွဲစကားဟူသည်

အသွင်ကွဲစကားလေ့လာမှုသည် လူမှုဘာသာဗေဒက အထူးပြုလေ့လာသည့် နယ်ပယ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲဒေသီယစကားဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍-

“ဘာသာစကားတစ်မျိုးတည်းကို သုံးစွဲသည့် ဘာသာတူစု အတွင်း၌ ဘာသာစကားအသွင်ကွဲများ ရှိသည်။ ထိုသို့ ကွဲပြား ရခြင်းသည် ဘာသာစကားသုံးစွဲသူ၏ ဒေသအလိုက်သော် လည်းကောင်း၊ အသက်အရွယ်အလိုက်သော် လည်းကောင်း၊

လူမှုရေးအခြေအနေအလိုက်သော် လည်းကောင်း၊ လုပ်ငန်းအလိုက် သော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုဘာသာစကား၏ အသွင်ကွဲကို ဒေသီယဟုလည်း ခေါ်သည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် ဒေသီယ ဟူသည် ဘာသာစကားတစ်ခု၏ အသွင်ကွဲဖြစ်သည်ဟု ဖွင့်ဆို နိုင်သည်”^၁

ဟူ၍ လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်စာအုပ်တွင် ရှင်းလင်းထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် အသွင်ကွဲစကားနှင့် ပတ်သက်၍-

“စကားတူစုတစ်ခု သို့မဟုတ် ပြောသူအုပ်စု တစ်ခုခု၏ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ဘာသာစကားပုံသဏ္ဍာန်ကို စကား အသွင်ကွဲဟု ခေါ်သည်။”^၂

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

“အသွင်ကွဲစကားဟူသည် အခြေအနေ အဆက်အစပ်ပေါ် မူတည်ပြီး ပြောဆိုပြုလုပ်လိုက်သည့် သဒ္ဒါဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှု များနှင့် တိတိကျကျ သတ်သတ်မှတ်မှတ်ဖြစ်နေသော ဝေါဟာရကို ဆိုလိုသည်။”^၃

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

“သီးသီးခြားခြားဖြစ်နေသော လူမှုအခမ်းအနားအတွက် သို့မဟုတ် အနက်သီးခြား ရည်ရွယ်ချက် တစ်ခုအတွက် အသုံးပြုသော ဘာသာစကားတစ်ခု၏ မျိုးကွဲဖြစ်သည်။”^၄

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

“အသွင်ကွဲစကားဟူသည် ဘာသာစကားမျိုးကွဲများ၏ ဟန်များ အနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ကြားနာသူပရိသတ်နှင့် ရည်ရွယ်ချက်၊ အဆက်အစပ်၊ ပါဝင်နေသော လူမှုဆိုင်ရာဖော်ပြချက် အချက် အလက်များ၏ မျိုးကွဲ(မျိုးပြား)အရ ယင်းကို သတ်မှတ် ဆန်းစစ်

^၁ အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၁၃၊ ၃၄။
^၂ [https:// en.m.wikipedia.org/wiki>Register](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Register)
^၃ [www. glottopedia.org](http://www.glottopedia.org)
^၄ <https:// en.m.wikipedia.org/wiki>Register>

နိုင်သည်။ တစ်ခါတရံ ဟန်ဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှု အမျိုးအစား
ကိုလည်း အသွင်ကွဲစကားဟု သတ်မှတ်သည်။ အသွင်ကွဲစကား
ဟူသော ဝေါဟာရသည် ပုံစံတကျဖြစ်နေသော ဘာသာစကား
ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရအဆင့်ကိုလည်း ရည်ညွှန်းသည်။”^{၁၀}

ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

၁၊ ၃။ ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်း အသွင်ကွဲဝေါဟာရများ

ဤဝေါဟာရများကို ဖော်ပြရာ၌ အသံထွက်ကွဲပြားမှုနှင့် ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်း
ကွဲပြားမှုဟု နှစ်ပိုင်းခွဲ တင်ပြမည် ဖြစ်ပါသည်။

အသံထွက်ကွဲပြားမှုအနေဖြင့်

၁။ ဗန်းမော်ဒေသတွင် ဟထိုး(၂)သံ မရှိချေ။

လှေ	ကို	လေ
မှန်	ကို	မန်
နှမ်း	ကို	နမ်း

ဟုသာ အသုံးပြု အသံထွက်လေ့ ရှိကြပါသည်။

၂။ ဗန်းမော်ဒေသတွင် ‘သ’ ဗျည်းသံအစား ‘တ’ ဗျည်းသံကို အသုံးပြုသည်။

သား	ကို	တား
သူ	ကို	တူ
သေး	ကို	တေး
သွက်	ကို	တွက်
သုံး	ကို	တုံး

ဟူ၍သာ အသုံးပြု အသံထွက်လေ့ ရှိကြပါသည်။

^{၁၀} [https:// www. enotes. com](https://www.enotes.com)

၃။ ‘သ’ ဗျည်းသံ ဖျောက်၍ ပြောသည့်အလှေ့ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ယင်းသို့ ပြောသည့် အလှေ့ကို ကြိယာထောက်နေရာရှိ ‘သ’ ဗျည်းသံကိုသာ ဖျောက်၍ ပြောသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

သာကေ။ ။ စားသွားပြီ - စားဝါးပြီ
လာသွားပြီ - လာဝါးပြီ
မြင်သွားပြီ - မြင်ဝါးပြီ

ဟူ၍ အသုံးပြု အသံထွက်ကြပါသည်။

ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်းကွဲပြားမှုအနေဖြင့်

နေ့စဉ်သုံး မြန်မာစကား (အများသုံးမြန်မာစကား)နှင့် ဗန်းမော်ဒေသတွင်း ပြောဆိုသော စကားတို့ ဝေါဟာရအသုံးအနှုန်း ကွဲပြားနေမှု အထွေထွေမှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ။

စွပ်ကျယ်	ကို	စွယ်တာ
ကပ်စီးကပ်စီး	ကို	စီးကလီစီးကလက်
ရေခပ်သည်	ကို	ရေကော်သည်
အဝတ်ဖွတ်သည်	ကို	တုတ်သည်
ပဲပြား	ကို	တို့ဟူးဖြူ
ကြိတ်ဆုံ	ကို	ယွေ
စိမ်းစားဥ	ကို	ပဲစားဥ
အဖီချသည်	ကို	ဟဲချသည်
အတူတူပူးပေါင်းသည်	ကို	ပေါင်သည်
ကလေးချီသည်	ကို	ကလေးပွေ့သည်၊ ကလေးပိုးသည်
ဈေးသက်သာသည်	ကို	ဈေးပေါ့သည်
ဖျားသည်	ကို	နေဖျားတယ်
မွေးရကျိုးမနပ်	ကို	မွေးစော်မနံ
ထပ်စားပါအုံး	ကို	ပြန်စားပါအုံး

စသော အသုံးများ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကွဲပြားသော အသုံးများကို ကဏ္ဍခွဲကာ ခေါင်းစဉ်ငယ် များဖြင့် စုစည်းတင်ပြသွားပါမည်။

၁၊ ၃၊ ၁။ ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများ

ဗန်းမော်ဒေသတွင် ဆွေမျိုးတော်စပ်မှုကို တိတိပပခေါ်ဆိုသော ဝေါဟာရများ ရှိနေသည်။ ပြောသူ အသုံးပြုခေါ်ဆိုသည့် ဝေါဟာရပေါ်မူတည်၍ လူမှုအခြေအနေကို အကဲခတ်နိုင်သည်။

ဖခင်၏ ညီ	ကို	ဘဒွေး၊ အဒွေး
ဖခင်၏ ညီမ	ကို	အရီး

မိခင်ဘက်မှ တော်စပ်မှုများအဖြစ်-

မိခင်၏ မောင်	ကို	ဦးလေး
မိခင်၊ အမေ၏ ညီမ	ကို	အဒေါ်
အမေ၏ ညီမ	ကို	မယ်အား
အဖေ၏ ညီမ	ကို	မယ်လှို
သားမက်	ကို	လုခွေ
ချွေးမ	ကို	လုပိုက်
တူ၏ မိန်းမ	ကို	လံပိုက်

မိခင်၊ ဖခင်နှစ်ဖက်လုံးမှ မိခင်၏ အစ်မ (သို့မဟုတ်) ဖခင်၏အစ်မကိုမူ ‘အမေကြီး’ဟု တူညီသော ညွှန်းခေါ်စကား အသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရသည်။ အဖွား၏အမေကိုမူ ‘အို အို’ ဟု ညွှန်းခေါ်မှုကို တွေ့ရပြန်သည်။

ဗန်းမော်ဒေသတွင် မိမိနှင့် ဆွေမျိုးသားချင်း တော်စပ်မှသာမဟုတ်။ ရိုးရာ ဓလေ့ထုံးစံအရ ရှင်ပြုပွဲ ဆင်ယင်ခြင်းဖြင့်လည်း ဆွေမျိုးတိုးပွား တော်စပ်ရသည့် အလေ့ရှိသည်။ ယင်းသဘောကို ပေါ်လွင်စေသည့် အသုံးများအဖြစ်-

ရှင်ပြုသော သား	ကို	လုလိမ့်
ရှင်လောင်း၏ မွေးစားအမေ (အိမ်ထောင်ရှိ)	ကို	မယ်လိန်
ရှင်လောင်း၏ မွေးစားအဖေ (အိမ်ထောင်ရှိ)	ကို	ပေါ်လိန်
ရှင်လောင်း၏ မွေးစားအမေ (အပျို)	ကို	မယ်လိန်ဆောင်
ရှင်လောင်း၏ မွေးစားအမေ (လူပျို)	ကို	ပေါ်လိန်မောင်

ဟူသော ဝေါဟာရအသုံးများကို တွေ့ရသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားတို့၏ အလေ့အထမှ ဆင်းသက်လာသော ဆွေမျိုးစပ်ဝေါဟာရများသည် ဗန်းမော်ဒေသတွင် အသုံးကျယ်ပြန့်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ရစ်ပတ်နှောင်ဖွဲ့ခြင်းဖြင့် မိမိ၏ဝန်းကျင်အသိုက်အမြိုကို ဆိုဆုံးမမှုပြု ထိန်းကျောင်းသွားသည့် အလေ့ကို ထင်ဟပ်နေသော ဝေါဟာရအသုံးများပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဗန်းမော်ဒေသရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်လူငယ်များတွင် မိဘတစ်စုံမက ရှိနေတတ်ပြီး သွန်သင်ဆုံးမဖေးမ ကူညီသည့် လူမှုဝန်းကျင်ကို ထင်ဟပ်နေစေပါသည်။

၁၊ ၃၊ ၂။ လူမှုရေးဆိုင်ရာဝေါဟာရများ

ဗန်းမော်ခရိုင်ဒေသ၏ ချစ်စရာကောင်းသော အလေ့တစ်ခုမှာ ထူးခြားသည့် ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်း ထားရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့သည် ရပ်ရွာ၏ သာရေးနာရေး ကိစ္စရပ်အားလုံးတွင် လုပ်အားပါဝင်ရသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာကိစ္စတစ်ခုခု ပေါ်ပေါက်ခဲ့လျှင် အသင်းအဖွဲ့အုပ်ချုပ်သူက ဝိုင်းဝန်းကူညီကြရန် ဆော်ဩလှုံဆော်ထားသည်။ ဆော်ဩလှုံဆော်ထားသည့်ကြားမှ ပျက်ကွက်ခဲ့လျှင် ကြီးမားသော ငွေဒဏ် ဆောင်ရလေ့ ရှိသည်။ ငွေဒဏ်ကို ၅၀၀၀၀/-ကျပ် သတ်မှတ်ကြသည်။ ဤသို့နည်းဖြင့် ရပ်ရွာကိစ္စရပ်များသည် စုစည်းညီညွတ်မှုဖြင့် သိုက်မြိုက် စည်ကားလျက် ရှိလေသည်။

ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သူက ဆော်ဩသည့်အခါ အိမ်တိုင်ရာရောက် နှုတ်ဖြင့် ဆော်ဩခြင်း၊ လက်ဖက်ထုပ်ပေး၍ ဆော်ဩခြင်း ပြုသည်။ ယင်းကို ‘ခေါင်ချုပ်’ဟု ဆိုကြသည်။ ပေးဆောင်ရသည့် ဒဏ်ငွေကို ‘ရုတ်ကြေး’ဟု သုံးနှုန်းကြသည်။

တဖန် နာရေးပို့ပြီး ပြန်လာ၍ တရော်ကင်ပွန်းဖြင့် ခေါင်းကိုသပ်ခြင်း သို့မဟုတ် မိမိအိမ်သို့ ပြန်ရောက်သည့်အခါ တရော်ကင်ပွန်းဖြင့် ခေါင်းလျှော်ခြင်းကို ‘ခေါင်းဆေးသည်’ဟု ဆိုပြန်သည်။ ထိုအသုံးကိုပင် သက်ကြီးရွယ်အိုများက သာမန် တရော်ကင်ပွန်းနှင့် ခေါင်းလျှော်သည်ကိုပင် ‘ခေါင်းဆေးလိုက်အုံးမယ်’၊ ‘ခေါင်းဆေးထားတယ်’၊ ‘ကင်ပွန်းဆေးတယ်’ဟု အသုံးပြုလေ့ရှိကြသည်။ အဆက်အစပ်ပေါ်မူတည်၍ အခြေအနေကို နားလည်နိုင်သည်။

နာရေးကိစ္စဖြစ်ပေါ်၍ သေဆုံးသူအားရည်စူး၍ ဆွမ်းကျွေးသည် ဆွမ်းကပ်သည်ကို ‘ဆွမ်းပြင်’၊ သဂြိုဟ်ပြီးနောက်နေ့နံနက်တွင် ကပ်လှူသောဆွမ်းကို ‘မြေကျဆွမ်း’၊ ထိုနေ့ နာယူသောတရားကို ‘မြေကျတရား’၊ သာရေးနာရေးပွဲ၌ ဝိုင်းဝန်းလုပ်ကိုင်ကြရန်

သုံးပြီး မင်္ဂလာဆောင်ရာတွင် ဆုပေးစကားပြောကြားသူအတွက် ပေးရသော ကန်တော့ပွဲကို ‘စုံရာပွဲ’ဟု သုံးနှုန်းကြသည်။

သတို့သား၊ သတို့သမီးတို့က လူကြီးမိဘများကို ကန်တော့သည်ကို ‘ကန်တော့ခန်း ဝင်သည်’ဟု ဆိုလေ့ရှိသည်။

မင်္ဂလာမဆောင်မီ အဝင်နေ့တွင် သတို့သားအိမ်၌ အပျိုလူပျိုများအား ဖိတ်၍ ဧည့်ခံကျွေးမွေးသည့်ပွဲကို ‘ရှောလီ’၊ မင်္ဂလာဆောင်တွင် ရပ်ကွက်လူကြီးကို ပေးအပ် ရသည့်ငွေကို ‘လှေဦးစိုက်’၊ မင်္ဂလာဆောင်ပြီး ယောက်ျားအိမ်တွင်နေပြီးမှ တစ်ဖန် သီးခြားခွဲနေသည်ကို ‘အိမ်ဆင်း’၊ မင်္ဂလာဆောင်ပြီး ဇနီးမောင်နှံတို့ မိမိနှစ်သက်ရာ အမိအဖတို့အိမ်တွင် နေထိုင်သည်ကို ‘ပျော်ရာနေ’၊ မိန်းကလေးမိဘအိမ်သို့ သတို့သားက လိုက်နေသည်ကို ‘သားမက်တက်’၊ ယောက်ျားလေးမိဘအိမ်သို့ သတို့သမီးက လိုက်နေ သည်ကို ‘ချွေးမတက်’၊ မင်္ဂလာဆောင်ပြီး သီးခြားအိမ်ခွဲနေသည်ကို ‘အိမ်ခွဲ’ စသည်ဖြင့် အိမ်ထောင်မှုဆိုင်ရာ အမှုကိစ္စအသီးသီးအတွက် ဝေါဟာရများကို သီးသီးသန့်သန့် အသုံးပြုကြရာ ထိုဝေါဟာရများတွင် ဗန်းမော်ခရိုင် အိမ်ထောင်မှုရေးရာ အလေ့အထ ကိစ္စအဝဝ ထင်ဟပ်နေသည်ကို သတိပြုနိုင်ပါသည်။

၁။ ၃။ ၄။ လူမှုအခြေအနေကို ဖော်ညွှန်းနေသော ဝေါဟာရများ

ဗန်းမော်ဒေသတွင် ဗန်းမော်ဒေသိယလေသံဟု ဆိုရလောက်အောင် အသွင် ကွဲပြားနေသော ဝေါဟာရအသုံးအချို့ ရှိပါသည်။ ယင်းအသံကို ကြားရသည်နှင့် ‘ဗန်းမော်နယ်ဘက်ကပဲ’ဟု ကောက်ချက်ချနိုင်လောက်သည့် စကားသံများ၊ ဝေါဟာရ အသုံးများကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

နေ့စဉ်သုံး အများသုံး မြန်မာဘာသာစကားတွင် ‘သွား’ ဟူသည့် ဝေါဟာရကို ကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို လေးနက်အောင် ကူညီထောက်ပံ့ပေးနေသည့် ကြိယာထောက် အဖြစ် ‘စားသွားတယ်၊ လာသွားတယ်၊ နေသွားတယ်၊ အလုပ်ပြီးသွားပြီ’ စသည်ဖြင့် အသုံးပြုနေကြပြီး ‘သွားသွားတယ်’ဟုတော့ အသုံးမပြုကြပေ။ ‘သွားခဲ့တယ်၊ သွားခဲ့ပြီ၊ သွားနေတုန်း၊ သွားနှင့်မယ်’ စသည်ဖြင့် ‘သွား’ကို အခြားကြိယာထောက်များနှင့်သာ အသုံးပြုကြသော်လည်း ဗန်းမော်ခရိုင်တွင်မူ ‘သွားသွား(ဝါး)တယ်’၊ ‘သွားသွား(ဝါး) တော့မယ်’၊ ‘သွားသွား(ဝါး)လိုက်လေ’၊ ‘သွားသွား(ဝါး)ခဲ့ပြီလား’၊ အော်.. သွားသွား (ဝါး)လိုက်ပြီလား’ဟု အသုံးပြုပုံမှာ ဗန်းမော်သူ ဗန်းမော်သားဟု အသိအမှတ်ပြုရ လောက်သော လေသံပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ‘ခွဲ’ ကြိယာထောက်ကို အသုံးပြုသည့်အခါ နေ့စဉ်သုံး အများသုံး မြန်မာဘာသာစကားတွင် ပုဒ်စပ်ပိတ်မှု ပုဒ်စပ်ပွင့်မှု သဘောပေါ်မူတည်၍ ခွဲ/ဝဲ/၊ ခွဲ/ခွဲ/ ဟု ကွဲပြားစွာ အသုံးပြုသော်လည်း ဗန်းမော်ဒေသတွင် ထိုသို့ ကွဲပြားမှု မရှိပေ။ ‘အော်..စားခွဲပြီပေါ့’၊ ‘ဝင်ခွဲလိုက်ပြီလား’၊ ‘ကျန်ရစ်ခွဲတယ်’ စသည်ဖြင့် ခွဲ/ခွဲ/ အသုံးပြုသော ပြောဆိုသုံးနှုန်းလေ့ ရှိပါသည်။

ထို့ပြင် ဗန်းမော်ဒေသီယတွင် ထူးခြားသည့် လေသံတစ်ခုမှာ နာသူ(သို့) အခြားသူက တစ်ဆင့်ပြန်ပြောသည့် အငြင်းပြသည့် စကားတစ်ခွန်းပင် ဖြစ်သည်။ ကြိယာနှင့် ကြိယာထောက် တွဲထားသော စကားများ သုံးစွဲရာ၌ နေ့စဉ်သုံး အများသုံး မြန်မာစကားတွင် ‘မ’ အငြင်းပြပစ္စည်းကို ကြိယာပုဒ်ရှေ့မှထား၍ အသုံးပြုသော်လည်း ဗန်းမော်ဒေသီယတွင်မူ ‘ရှိမထားဘူးလေ’၊ ‘စားမသွားဘူး’၊ ‘ပြောမထားဘူး’၊ ‘ရှိမနေဘူးလေ’၊ ‘လုပ်မထားဘူး’ ဟု ကြိယာထောက်၏ရှေ့တွင် ‘မ’ အငြင်းပြ ပစ္စည်းကို ပြောဆိုအသုံးပြုပုံမျိုးသည်လည်း ဗန်းမော်လေသံဟု ဆိုရလောက်သည့် လူမှုအခြေအနေပြ အမှတ်အသားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

၁၊ ၃၊ ၅။ လယ်ယာစိုက်ခင်းသုံးဝေါဟာရများ

ဗန်းမော်ဒေသ၏ အဓိကစီးပွားရေးသည် ဥယျာဉ်လယ်လုပ် ခြံစိုက်၍ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းပြုမှု ဖြစ်သည်။ ရာသီမပြတ် ပန်းမာလ် သီးနှံများကို စိုက်ပျိုး ကြသည့် ဒေသဖြစ်သည်။

စံမြန်မာဘာသာစကား (အများသုံးမြန်မာဘာသာစကား)တွင် ‘မြက်ရိတ်သည်’ဟု ဆိုခြင်းကို ဗန်းမော်ဒေသတွင် ‘ကွေကားရိတ်’ဟု ဆိုပါသည်။ ယင်းစကားသည် ဟိန္ဒူ အနွယ်ဝင် အိန္ဒိယတိုင်းသားတို့ထံမှ ဝင်ရောက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗန်းမော်ဒေသသည် မြက်ရိတ်သည်ကို ‘ကွေကားရိတ်’ဟု အသုံးပြုလေ့ ရှိကြသည်။

‘ခွဲစားလိုက်’ ဟူသော ဝေါဟာရသည် လယ်ယာလုပ်ငန်းလုပ်ရာတွင် အခကြေးငွေ မပေးဘဲ ထွက်ရှိသော သီးနှံကို ခွဲခြမ်းပေးဝေခြင်းကို ဆိုလိုရာ၌ အသုံးပြုသော ဝေါဟာရ ဖြစ်သည်။ ပေးဝေရာ၌ နေ့စားလက်ငင်းရှင်းခြင်းရှိသလို စပါးပေါ်ချိန် သီးနှံပေါ်ချိန်မှ ရှင်းသည်လည်း ရှိသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ငွေကြေးဖြင့် အခရှင်းရသည်လည်း ရှိသည်။ သို့သော် ထိုအသုံးမှာ တင်ကျန်ရစ်သော အသုံးဖြစ်ပြီး ‘ခွဲစားမသွားခေါ်အုံးမယ်’၊ ‘ခွဲစားမရသေးဘူး’ဟု သုံးနှုန်းလေ့ ရှိသည်။ ‘ခွဲစားမ’များကို ‘အလုပ်သမား’ဟု သုံးလေ့မရှိသကဲ့သို့ ‘အလုပ်သမား’ ဟူသော ဝေါဟာရ အသုံးပြုသူ ကိုလည်း သူတို့က နှစ်သက်ခြင်းမရှိဘဲ အသုံးတွင်ကျယ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင်-

ယာလုပ်(သည်)	ကို	အခင်းလုပ်(သည်)
စပါးနယ်(သည်)	ကို	စပါးနင်း(သည်)
စပါးလှေ့(သည်)	ကို	စပါးယပ်

ဟူ၍လည်း နေ့စဉ်သုံး အများသုံး မြန်မာစကားနှင့် ကွဲပြားစွာ သုံးနှုန်းသည်ကို တွေ့ရသည်။

‘မဲလုံး’ ဟူသော ဝေါဟာရကိုမူ ဒညင်းသီး ရောင်းဝယ်ခြင်း လုပ်ငန်း၌ အရေအတွက် ရေတွက်ရာတွင် အသုံးပြုသည်။ ဒညင်းသီး ရေတွက်ရာ၌ ‘ဝဝ’ လုံး ပြည့်လျှင် ဘေး၌ ဒညင်းသီး ‘ဝ’ လုံးကို ဖယ်ထားသည်။ ဤသို့ ‘ဝဝ’ လုံးလျှင် ‘ဝ’ လုံး အချိုးကျဖယ်ထားပြီး ရေတွက်ခဲ့သည့် ဒညင်းသီးအရေအတွက်ကို သိလိုလျှင် ဘေး၌ဖယ်ထားသည့် ဒညင်းသီးကို ရေလိုက်သည်။ ဖယ်ထားသည့် ဒညင်းသီး ‘ဝဝဝ’ ရှိလျှင် ရေတွက်လိုက်သည့် ဒညင်းသီးများ (၁၀×၁၀၀) အလုံး ‘၁၀၀၀’ ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။ ဤသို့ ဖယ်ထားသည့် ဒညင်းသီးကို ‘မဲလုံး’ဟု ခေါ်သည်။ ထူးခြားချက်မှာ ဒညင်းသီး ရေတွက်ခြင်းမှလွဲ၍ အခြား မည်သည့်နေရာတွင်မှ အသုံးမပြုခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

၁။ ၃။ ၆။ အသီးအရွက်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရကွဲပြားမှုများ

ဗန်းမော်ခရိုင်ဒေသတွင် အသီးအရွက်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရ အခေါ်အဝေါ် ကွဲပြားမှု မှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

နေ့စဉ်သုံး အများသုံး မြန်မာစကား		ဗန်းမော်ဒေသီယစကား
ဗူးညွန့်	ကို	ဗူးငေါက်
ခဝဲညွန့်	ကို	ခဝဲငေါက်
ကန်စွန်းညွန့်	ကို	ကန်စွန်းငေါက်
သပွတ်ညွန့်	ကို	သပွတ်ငေါက်
ဖရုံညွန့်	ကို	ဖရုံငေါက်

ဟု ‘ရှည်လျားသည့်အညွန့်’ကို ‘အငေါက်’ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းပြီး ‘တိုသည့် အညွန့်’ကိုမူ ‘အညွန့်’ဟုသာ ခွဲခြားသုံးနှုန်းသည်မှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်သည်။ အမြင်အာရုံတွင် တက်လာသော အနွယ်သည် အထက်သို့ ငေါက်တောက်ထွက်နေသည့်သဘောကို

ယူ၍ ရိုးရှင်းစွာ ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းကြသည်ကို သတိပြုနိုင်ပါသည်။ ယင်းအသုံးကို နွယ်ပင်မျိုးနွယ် အပင်များတွင်သာ အသုံးပြုလေ့ ရှိပါသည်။

ရဲယိုသီးကို ကြောင်ချီးသီးဟု ခေါ်ဝေါ်ပုံမှာလည်း ရဲယိုသီးအမှည့်၏ ပျော့အိ သွားပုံနှင့် အနံ့အသက်ကို အမြင်အာရုံနှင့် ထပ်တူပြုခေါ်ဝေါ်သည်ကို သတိပြုနိုင် ပါသည်။

ဒန့်သလွန်ရွက်	ကို	ကြက်သဟင်းရွက်
မက်ခေါက်သီး	ကို	တောင်ရွေးသီး
ကိုက်လန်	ကို	ကန့်လန့်ဆိုင်
ရွှေပဲသီး	ကို	ပဲဝက်ခေါက်
မက်မွန်သီး	ကို	ရှမ်းဆီးသီး
မျှစ်ချဉ်ခြောက်	ကို	မျှစ်သွေခြောက်၊ မျှစ်သို့ခြောက်
ပီလောပီနံ့ဥ	ကို	သင်္ဘောကန်စွန်းဥ
ရှမ်းနံနံ	ကို	မန်ကျည်းကုလား

စသည်ဖြင့် အခေါ်အဝေါ် အသုံးအနှုန်း ကွဲပြားမှုကို တွေ့ရပါသည်။

‘ခရေပန်းကောက်သည်’ကို ‘ကောက်သည်’ဟု ဆိုသော်လည်း ‘စံပယ်ပန်း ခူးသည်’ဟု မဆို ‘စံပယ်ပန်းကောက်သည်’၊ ‘ကန်စွန်းရွက်ခူးသည်’ဟုမဆို ‘ကန်စွန်းရွက် ကောက်သည်’၊ ‘နှင်းဆီပန်းခူးသည်’ဟုမဆို ‘နှင်းဆီပန်းကောက်သည်’၊ ‘နဂါးမောက်သီး ခူးသည်’ဟုမပြော ‘နဂါးမောက်သီးကောက်သည်’၊ သံပုရာသီး မကောက်သေးဘူးလား’ စသည်ဖြင့် သစ်ပင်သီးနှံ ခူးဆွတ်သည်ကိုပင် ကွဲပြားစွာ အသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရ ပါသည်။

‘သရက်သီးခူးသည်’ကိုပင် ‘သရက်သီးကောက်သည်’၊ ‘သရက်သီးကောက် ရအုံးမယ်’ဟု သုံးလေ့ရှိပါသည်။

နေ့စဉ်သုံး မြန်မာဘာသာစကား၊ အများသုံးမြန်မာစကားတွင် ‘ကိုင်းချိုင့်/ ဂိုင်းချိုင့်/’သည် ‘ကိုင်းခုတ်သည်’ဟု လဲလှယ်သုံးနေကြသော်လည်း ဗန်းမော်ဒေသ ခြံသမား၊ ကိုင်းသမားများကမူ ‘ငှက်ပျောခိုင်ခုတ်သည်’၊ ‘သရက်ကိုင်းခုတ်သည်’ ဟုသာ သုံးစွဲလေ့ရှိပြီး ‘ချိုင့်သည်’ အသုံးကိုမူ လုံးဝသုံးစွဲခြင်း မရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

သို့သော် အုန်းသီး၊ ထန်းသီးနှင့် ပတ်သက်လျှင် ‘အုန်းသီးခိုင်ချမယ်’၊ ‘ထန်းပင်ချမယ်’ ဟု အသုံးကွဲပြားစွာ သုံးစွဲနေကြပါသည်။

ဝါးကိုမူ ‘ခုတ်’၍ မျှစ်ကို ‘ချိုး’ မည်ဟူသော အသုံးမှာမူ နေ့စဉ်သုံး အများသုံး စကားနှင့် တူညီသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ခ၊ ဉ၊ ဇ။ ဘန်းစကားအသုံးများ

ဗန်းမော်ခရိုင်ဒေသတွင် နေ့စဉ်သုံး အများသုံး မြန်မာစကားနှင့် မတူသည့် ဘန်းစကားများ ရှိနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

စားမှုသောက်မှုကိစ္စတွင် ‘ဘူဖေး’စနစ်ပုံစံ စိတ်ကြိုက် ကြိုက်သလောက် စားသုံးနိုင်သည်ကို ‘ကြိုက်ဆွဲ’ဟု သုံးနှုန်းသည်ကို တွေ့ရသည်။

မည်သည့်အခြေအနေတွင်ဖြစ်စေ ပစ္စည်းတစ်ခု အလကားရသည်ကို ‘ကောက်ရသည်၊ ပွသည်’ ဟု သုံးနှုန်းလေ့ ရှိကြသည်။

အပေါ့အပါး တစ်ပို့တစ်ပါး သွားလိုသည့်အခါ လူငယ်ထု အများစုသည် ‘အောက်သွားမလို့’၊ ‘အောက်သွားမယ်’ ဟု ပြောဆိုကြသည်။ အယဉ်သုံးစကားဟု ဆိုနိုင်သည်။ ယင်းအသုံးကို စူးစမ်းကြည့်သောအခါ အထက်တန်းကျောင်းနေစဉ်က ‘out သွားပါရစေ၊ out သွားမလို့’ မှစတင်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ထိုမှ မြန်မာသံ ‘အောက်သွားမလို့’ ဟုသာ သုံးနှုန်းခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် တရားမဝင် သယ်ဆောင်မှုကိစ္စရပ်များအတွက် ‘အောက်ပျောက်’ ဟူသော စကားလုံးကို သုံးစွဲကြသည်။ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ ပစ္စည်း သယ်ဆောင်ရာတွင် အပေါ်ယံတွင် တရားဝင်သယ်ယူခွင့်ရသော ပစ္စည်းများ ဖုံးအုပ် ထားပြီး အောက်ဘက်အတွင်းပိုင်းတွင် တရားမဝင်ပစ္စည်းများ သယ်ယူလာမှုအတွက် ထိုဝေါဟာရကို အသုံးပြုတတ်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ခ၊ ဉ၊ ဈ။ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

ဗန်းမော်ဒေသတွင် ဘာသာရေးလုပ်ဆောင်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဝေါဟာရ များလည်း သီးသန့်ရှိ သည်ကို တွေ့ရသည်။

သီတင်းကျွတ်ဘုန်းကြီးကန်တော့သည် ကို ကန်တော့စုံ
နှစ်ဆန်းတစ်ရက်နေ့ဘုန်းကြီးကန်တော့သည် ကို ရေကန်တော့

အလှူမင်္ဂလာအစနေ့	ကို	ပွဲဝင်နေ့
အလှူမင်္ဂလာအတည်နေ့	ကို	ပွဲကြီးနေ့
ရှင်ပြုနားသသည့်ကလေး	ကို	လှလိမ့်

စသည့် ဝေါဟာရများ ဖြစ်ပါသည်။

၁၊ ၃၊ ၉။ လူ့အသုံးအဆောင်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရကွဲပြားမှုများ

လူ့အသုံးအဆောင်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရကွဲပြားမှုများမှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်သည်။ လူမျိုးချင်း ရောယှက်နေထိုင်ရာမှ ဘာသာစကားချင်း ထိတွေ့ရောယှက်၊ အသံထွက်ချင်း ထိတွေ့ရောယှက်လာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ချိန်ခွင်	ကို	စဉ်း၊ ဇင်း
လေးခွ	ကို	ဘတ်ခွ/ဘတ်ဂွ/
ပူဖောင်း	ကို	အူးစည်ဖောင်း
အဝတ်ရိုက်တုတ်	ကို	ခြေတုတ်ပုတ်၊ ခြေထောက်ပုတ်
သားရေကွင်း	ကို	ကြက်ပေါင်ကွင်း
(ဝါးဖြင့်ယက်လုပ်ထားသော)ဂေါ်ပြား	ကို	ဆော့ခူ၊ ဂျော့ခူ
ယောက်ချို	ကို	ဇွန်းဂုတ်၊ ဇွန်းမှုတ်
ထိုင်ခုံ	ကို	ဖင်ထိုင်ခုံ၊ ထိုင်ဂုံး
ကျောပိုးအိတ်	ကို	နောက်ပိုးအိတ်
ကြိတ်ဆုံ	ကို	ယွ
အနွေးထည်	ကို	အကျီထူ
လော်စပီကာ	ကို	အောလော်လော

စသည့် အသုံးအနှုန်းမျိုးများ ဖြစ်ပါသည်။

၁၊ ၃၊ ၁၀။ ဆိုင်ကယ်လုပ်ငန်းသုံးစကား

ဗန်းမော်ခရိုင်ဒေသ ဆိုင်ကယ်မြို့တော်ဟု ဆိုရလောက်အောင်ပင် ဆိုင်ကယ်ကို အသုံးပြုကြပါသည်။ ဆိုင်ကယ်ပြင်လုပ်ငန်း၊ ဆိုင်ကယ်ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းသည်လည်း ဗန်းမော်မြို့၏ လုပ်ငန်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

တရုတ်ပြည်နယ်စပ်မှ ဆိုင်ကယ်များ သယ်ဆောင်လာသောအခါ ဆိုင်ကယ်
စီးနင်းလာသည့် ကယ်ရီလုပ်ခြင်းနှင့် ဆိုင်ကယ်အသစ်ကို ကားပေါ်တွင်တင်ကာ
ကယ်ရီလုပ်ခြင်းဟူ၍ ဆိုင်ကယ်ကယ်ရီလုပ်ခြင်း နှစ်မျိုးရှိသည်။ ကားပေါ်တင်လာသည့်
ဆိုင်ကယ်အသစ်ကို ‘မြေမနင်းသား၊ ထပ်ဘီး၊ ပါကင်ဘီး’ ဟု ဆိုင်ကယ်လောကသား
များက ပြောဆိုသုံးစွဲကြသည်။

ထို့ပြင် တစ်ပတ်ရစ်ဘီးကို စက်ကင်းနံဘီး၊ အောက်ဘီးဟု လည်းကောင်း၊
တောတွင်းသုံးသည့် ဘာမျှမရှိတော့သည့် ဘီးကို ‘အရိုးခြောက်၊ ကယ်ရီဘီး၊ ခါလီဘီး’
ဟု လည်းကောင်း သုံးနှုန်းကြပါသည်။

ဆိုင်ကယ်လောကသားအချင်းချင်း ငွေကြေးကိစ္စပြောရာတွင်-

ပိုက်ဆံ	ကို	အာရ်ကေ
တစ်ထောင်	ကို	တစ်ပြား
တစ်သောင်း	ကို	တစ်ပုလင်း
တစ်သိန်း	ကို	တစ်ပုံး

ဟု သုံးနှုန်းလေ့ ရှိကြသည်။

ထို့ပြင် ဒီနေ့ ဘယ်နှစီးရောင်းထွက်ပြီလဲ မေးချင်လျှင် ‘ဘယ်နှကောင်
ထွက်ပြီလဲ’ ဟု သုံးနှုန်းမေးလေ့ ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

၁၊ ၃၊ ၁၁။ အစားအသောက်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

အစားအသောက်ဆိုင်ရာတွင်လည်း အများသုံး မြန်မာစကားနှင့် ကွဲပြား
နေသော ဝေါဟာရများကို တွေ့ရပါသည်။

ဆန်ပြား	ကို	ဆန်စီး
ရှမ်းခေါက်ဆွဲ	ကို	ရေစိမ်
အချဉ်ရေကြို	ကို	အချဉ်စော
မုန့်ညင်းအချဉ်ရေ	ကို	မုန့်ညင်းစော
မုန့်ညင်းဟင်းရည်	ကို	မုန့်ညင်းကြိုင်
ဆန်မှုန့်ပါသည့်ဟင်းရည်	ကို	ဟင်းပြွန်း
မုန့်လင်မယား	ကို	မုန့်အိုးပုတ်

ကောက်ညှင်းကျည်တောက် ကို ပေါင်းတင်းကျည်

စသည့် ဝေါဟာရများ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ဆန်အစိမ်းကိုထောင်း၍ အိုးကင်းထဲ ထည့်လှော်ကာ ရေထည့်ပြီး ပွက်ပွက်ဆူလျှင် ငါးကင်မှ ခွာယူထားသော အသားများနှင့် ကြက်သွန်ဖြူ ထောင်းထည့်ကာ ပျစ်ပျစ်ချဲ့ချဲ့ ဖြစ်အောင် ပြုပြီးချက်ထားသော စားစရာတစ်မျိုးကို 'ဟင်းပေါင်း'၊ 'ဟင်းလှော်'၊ 'ဖု(က်)အင်န်' ဟု လည်းကောင်း၊ ပိန်းဥကို ပြုတ်ခြေကာ ကြက်သွန်ဖြူ၊ ငါးဟင်းခပ်နှင့် နံနံပင်ထည့်ပြီး ပျစ်ပျစ်လေး ချက်ထားသော ဟင်းလျာကို 'ပိန်းဥကော်'ဟု လည်းကောင်း၊ ဟင်းနုရသည်ကို 'ဟင်းနုကြား'ဟု လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ် သုံးနှုန်းကြပါသည်။

၁၊ ၃၊ ၁၂။ ဆန်ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်း အသုံးမှ ထူးခြားသောအသုံးများ

ယင်းလုပ်ငန်းတွင် သုံးသောအသုံးများအနက် ထူးခြားသော အသုံးမှာ 'ကော်ချက်'၊ 'ချင်းရှယ်' ဟူသော အသုံးများ ဖြစ်ပါသည်။

ပြာတီးစရာမလိုဘဲ သန့်စင်ပြီး ဆန်ကို 'ကော်ချက်'ဟု အသင့်ကော်ခပ်ပြီး ချက်ရုံဟူသော အနက်ဖြင့် သုံးစွဲသည့် အသုံးမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးစပါးကို အစွဲပြု၍ ချင်း ၁၊ ချင်း ၂၊ ချင်း ၃ ဟု သုံးနှုန်း၍ အရောင်းအဝယ်ပြုကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ အရည်အချင်း၊ အရည်အသွေးပေါ် မူတည်၍ သုံးနှုန်းပုံကို သတိပြုနိုင်ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဗန်းမော်ခရိုင်ဒေသတွင် ရှမ်း၊ ဗမာနှင့် ကချင်တို့အပြင် တိုင်းခြားသား တရုတ် လူမျိုးအများစုနှင့် အိန္ဒိယသား အနည်းငယ်တို့လည်း အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြရာ ဘာသာစကား အသုံးပြုရာတွင် ကြားခံဘာသာစကားအဖြစ် နေ့စဉ်သုံး (အများသုံး) မြန်မာစကားကိုသာ အသုံးပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဗန်းမော်ခရိုင်သုံး မြန်မာစကားတွင် စကားသုံးဝေါဟာရအများစုမှာ နေ့စဉ်သုံး မြန်မာစကား (အများသုံးမြန်မာစကား)နှင့် တူညီမှုရှိနေပြီး စကားသုံးဝေါဟာရ အချို့မှာ ကွဲပြားနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ရှမ်းအချင်းချင်း၊ ကချင်အချင်းချင်း တွေ့လျှင် ရှမ်းစကား၊ ကချင်စကားကို အသုံးပြုကြသည်။ ဘာသာစကားချင်း ထိတွေ့မှုကြောင့် စကားသင်္ကေတ ရောနှောမှုကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ဆွေမျိုးတော်စပ်ပုံပေါ်မူတည်၍ စီးပွားလုပ်ငန်းပေါ်မူတည်၍ ဝေါဟာရအသုံးများ ကွဲပြားနေကြပြီး ယင်းအသုံးများကို ကွဲပြားစွာ အသုံးပြုပုံပေါ် မူတည်၍လည်း လူတစ်ယောက်၏ အလုပ်အကိုင် အဆင့်အတန်းကို သိရှိနားလည်စေနိုင်ပါသည်။

ဗန်းမော်ခရိုင်ဒေသီယစကားများသည် ဗန်းမော်လေသံဟု ခေါ်ရလောက်အောင် လူမှုအခြေအနေကို ပြဆိုနေသည့် လေယူလေသိမ်း၊ အသံထွက်ဝေါဟာရ အသုံး ကွဲပြားမှုများ ရှိနေသည်ကို သတိပြုနိုင်ပါသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ ယူနန်ပြည်နယ်နှင့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်နေသော နယ်စပ်မြို့ ဖြစ်လင့်ကစား ဗန်းမော်လေသံ၊ ဗန်းမော်ဒေသအသုံးတို့ကို ယနေ့တိုင် ထိန်းသိမ်းထား နိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ရှမ်းနှင့်ကချင်တို့သည် မိခင်ဘာသာစကားနှင့် နေ့စဉ်သုံး(အများသုံး) မြန်မာ စကားကို တတ်မြောက်အသုံးပြုကြသည်။ ဗန်းမော်ခရိုင်ဒေသအတွင်း နေထိုင်သူ များသည် မိမိ မိခင်ဘာသာစကားအပြင် အခြားဘာသာစကားများကို လူမှုဆက်ဆံရေး အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် စီးပွားလုပ်ငန်း အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် ထမင်းစား ရေသောက် တတ်မြောက်ထားကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

နိဂုံး

ဤသုတေသနစာတမ်းသည် ဗန်းမော်ခရိုင်အတွင်းရှိ အသွင်ကွဲစကားများကို လူမှုဒေသီယအမြင်ဖြင့် လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်းတစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။ ဗန်းမော် ဒေသီယစကား အသွင်ကွဲမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆက်လက်လေ့လာပါက တစ်မူထူးခြားနေသည့် ဗန်းမော်ဒေသသုံးဝေါဟာရများကို ထိန်းသိမ်းမှတ်တမ်းတင် နိုင်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယနေ့တိုင်တည်ရှိနေသည့် ဗန်းမော်ရိုးရာဓလေ့များကို လေ့လာသိရှိခွင့်ရကြပြီး တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးမှုကို ရရှိစေမည်မှာ မလွဲဇကန် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် ဤစာတမ်းသည် မြန်မာဓလေ့နှင့် မြန်မာဘာသာ စကား၊ မြန်မာတိုင်းရင်းသားနှင့် ရိုးရာဓလေ့တို့ကို လေ့လာလိုသူတို့အတွက် အထောက်အပံ့ပြုနေမည့် စာတမ်းတစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၃)။ **လူမှုဘာသာဗေဒမိတ်ဆက်**။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်
ပုံနှိပ်တိုက်။

အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၅)။ **လူမှုဘာသာဗေဒသဘောတရား**။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်
ပုံနှိပ်တိုက်။

အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၉)။ **ဘာသာပြန်သဘောတရားဘာသာပြန်လက်တွေ့**။ ရန်ကုန်၊
ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။

အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၀)။ **ဘာသာစကားသုတေသန**။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်
ပုံနှိပ်တိုက်။

အင်တာနက်အကိုးအထောက်များ

[https://en.m.wikipedia.org/wiki>Register](https://en.m.wikipedia.org/wiki/Register)

<https://www.enotes.com>

[https://www.sil.org/linguistics/Glossary of linguistic terms](https://www.sil.org/linguistics/Glossary_of_linguistic_terms)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှတ်တမ်းများ

ဦးအောင်ဖေနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း

ခွန်သာရပ်ကွက်၊ ညနေခင်းဈေးတွင် ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှတ်တမ်းများ

ဦးစိန်မြင့်၊ ဒေါ်ဝင်းကြည်တို့နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း

ဦးမောင်ငယ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း